

Svjetlana Ž. Janković-Paus¹
Filozofski fakultet u Rijeci
Katedra za književnost Odsjeka za kroatistiku

Originalni naučni rad
UDK 141 Toulmin S. E.
811.163.42'42:[371.671:91
811.163.6'42:[371.671:91
Primljen 9. XII 2012.

ARGUMENTACIJSKI MODEL STEPHENA TOULMINA: USPOREDNA ANALIZA SLOVENSKEG I HRVATSKOG OSNOVNOŠKOLSKOG UDŽBENIČKOG DISKURSA

Cilj ovog rada je predstaviti argumentacijski model britanskog filozofa Stephena Toulmina² putem usporedne analize slovenskog i hrvatskog diskursa unutar tekstova iz osnovnoškolskih udžbenika geografije. Prema Toulminu, argument je sastavljen iz šest elemenata (tvrdnja, osnova, utemeljenje veze između tvrdnje i osnove, potpora utemeljenju veze, ograničenje i ugovor³). Uz primjenu njegovog modela argumentacije na tekstu, prodiskutirat ćemo o relaciji argumenta prema probabilističkoj realnosti i supstantivnom argumentiranju, kao temama koje zahvaćaju pitanje teorije racionalnosti i čine širi kontekst njegovog modela argumentacije. Posebno ćemo se osvrnuti na snagu određenih elemenata njegovog modela unutar dvaju nacionalnih obrazovnih diskursa.

Ključne riječi: Toulminov model argumentacije, probabilizam, supstantivni vs. analitički argument, diskurs, komunikacija

U ovom radu cilj nam je analizirati diskurse unutar slovenskog i hrvatskog osnovnoškolskog udžbenika iz geografije putem Toulminovog modela

¹ sjankovic@ffri.hr

² Stephen Edelson Toulmin (1922) britanski je filozof koji je svoj rad razvijao pod utjecajem filozofije Ludwiga Wittgensteina. Njegov argumentacijski model prezentiran u knjizi *The Uses of Argument* smatra se Toulminovim najutjecajnijim djelom, i to osobito u području retorike i teorije komunikacije (vidi Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2007)

³ Eng. „claim“, „ground“, „warrant“, „support“, „qualification“, „rebuttal“ (vidi Toulmin, 1969, 87-100)

argumentacije. Kako se radi o didaktičnom materijalu za učenje analizirat ćemo kakva je komunikacijska jasnoća kojom udžbenici, odnosno profesori kao pisci udžbenika, reprezentiraju širi politički i kulturalni diskurs svoje zajednice. U diskursima ćemo pokušati pronaći tvrdnje, tj. uvjerenja pisaca, koja učenicima, kao primateljima unutar komunikacijskog modela koji se najviše oslanja na inferenciju, relativno utemeljenom argumentacijom transferiraju dominantnu ideologiju. U odgovoru na pitanje zašto je tako lako manipulirati učenicima podučavajući ih određenom ideološkom diskursu, vidjet ćemo da uz inteligibilne sposobnosti učenika kojima su oni u stanju shvatiti argumentaciju, nije manje važno niti epistemološko opravdanje tvrdnji pouzdanjem u autoritete, u ovom slučaju moćan autoritet obrazovnih institucija. Prema Sperberovom i Wilsonovom razmatranju snage tvrdnje (uvjerenja), adekvatnost naših reprezentacija svijeta ne ovise samo o tvrdnjama koje imamo nego i o stupnju sigurnosti, povjerenja u njih, pa je adekvatna reprezentacija ona u koje postoji dobra usklađenost između tvrdnje koju smatramo dosta potvrđenom i one koja je uistinu dobro potvrđena. Drugim riječima, snaga tvrdnji (uvjerenja) ne može se kvantitativno mjeriti, nego jedino kvalitativno – budući da su naša stvarna uvjerenja, tj. tvrdnje dobivene putem percepcije, lingvističkog dekodiranja, tvrdnji i koncepata našega uma, te dedukcijom (1986: 75-81). Za sličnu se koncepciju tvrdnji, za razliku od kategoričkog silogizma koji se sastoji od triju elemenata (premise minor, premise major i konkluzije), zalaže i argumentacijski model Stephana Toulmina koji se sastoji se od šest elemenata: tvrdnje (*claim*), osnove (*ground*), utemeljenja veze između tvrdnje i osnove (*warrant*), potpore utemeljenju veze (*support*), ograničenja (*qualification*) i ugovora (*rebuttal*). Kako bi pojasnio svaki od elemenata argumenta, Toulmin u svojoj knjizi *The Uses of Argument* daje primjer sljedećeg argumenta:

(1) Petersen je Švedanin.

(2) Švedani gotovo sigurno (svi) nisu katolici.

∴ Petersen gotovo sigurno nije katolik. (Toulmin, 1969: 101)⁴

U ovom argumentu prisutna su četiri od šest elemenata. „Petersen je Švedanin.“ je osnova argumenta (*ground*); „Švedani gotovo sigurno (svi) nisu katolici.“ je utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (*warrant*), tj. generalizacija ili pravilo koje omogućuje zaključivanje na temelju osnove argumenta koja se pojavljuje u tvrdnji, a tvrdnja je „Petersen gotovo sigurno nije katolik.“ Sintagma „gotovo sigurno“ predstavlja ograničenje (*qualification*), tj. mjeru povjerenja koju možemo imati u konkluziju temeljenu na snazi utemeljenja veze između tvrdnje i osnove (*warrant*) i snage osnove argumenta (*ground*). Iako ih u ovom argumentu nemamo, druga dva elementa argumenta su

⁴ Izvornik: „Petersen is a Swede;

Scarcely any Swedes are Roman Catholics;

So, almost certainly, Petersen is not a Roman Catholic.“ (Toulmin, 1969: 101)

uvjeti ugovora (*rebuttal*) i potpora utemeljenju veze (*support*). Uvjeti ugovora (*rebuttal*) predstavljaju iznimke od pravila koje implicira utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (*warrant*). Primjer bi bila situacija u kojoj bi Petersen, iako Šveđanin, bio oženjen za Talijanku i stoga prekršten na katoličku vjeru. Potpora utemeljenju veze (*support*) je sigurnost da je utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (*warrant*), odnosno da je generalizacija koju koristimo u našem zaključivanju, prihvatljiva (statistički podaci koji pokazuju da je vrlo mali postotak Šveđana katoličke vjere).

Prema Ramage, J., Callaway M., Clary-Lemon J. et al., uvjeti ugovora (*rebuttal*) i ograničenje (*qualification*) propituju adekvatnost osnove (*ground*) i relevantnost utemeljenja veze između tvrdnje i osnove (*warrant*), dok je potpora utemeljenju veze (*support*) element koji propituje utemeljenja veze između tvrdnje i osnove (*warrant*). (2009: 88)

Da bismo razumjeli Toulminov argumentacijski model i vidjeli njegovu funkcioniranje na primjeru teksta iz osnovnoškolskog udžbenika geografije, promotrit ćemo ga u relaciji prema pojmu probabilizma, tj. probabilističke ili kontingentne realnosti⁵ i supstantivnog zaključivanja⁶. Drugim riječima, njegov je model argumentacije potrebno smjestiti u kontekst neformalne logike koja „predstavlja pokušaj za razvijanjem logike koja bi procjenjivala, analizirala i poboljšavala obični („svakodnevni“) jezik zaključivanja“⁷ (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2007). Fokusirana na argument i zaključivanje koje se odvija u svakodnevnoj komunikaciji, govorima u medijima i sl., neformalna logika smatra se svojevrsnom teoretskom alternativom formalnoj logici. Među filozofima je prihvaćeno stajalište da Toulminova knjiga *The Uses of Argument* predstavlja anticipaciju teoretskih interesa koji motiviraju istraživanja unutar neformalne logike (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2007).

Kao važan aspekt argumentacije Toulmin navodi da tvrdnja u sebi, kao svoj važan aspekt, sadrži element implikacije⁸, što ćemo vidjeti i na primjerima

⁵ Prema Toulminu, argumentacija se odnosi na probabilističku ili kontingentnu, a ne na kategoričku realnost (vidi Toulmin, 1969: 41-86). Budući da uvjeti ograničenja (*qualification*) i uvjeti ugovora (*rebuttal*) u argumentaciji propituju samu tvrdnju (*claim*), ili primjerice, statističkim podacima i protuprimjerima, u ovakvoj praktičnoj argumentaciji vezanoj za promjenjivu evidenciju, možemo reći da se nalazimo u području veće ili manje vjerojatnosti.

⁶ Suprotstavljajući supstantivni analitičkom argumentu, Toulmin tvrdi da se ljudi u svom zaključivanju služe supstantivnim, a ne formalnologičkim zaključivanjem (vidi Toulmin, 1969: 125-129).

⁷ Izvornik: “(...) the attempt to develop a logic to assess, analyse and improve ordinary language (or “everyday”) reasoning.” (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2007)

⁸ Izvornik: “(...) a man who asserts something intends his statement to be taken seriously: and, if his statement is understood as an assertion, it will be so taken.” (Toulmin, 1969: 11)

tekstova koje ćemo analizirati u ovom radu. Implikacija je važan element i za retoriku i za teoriju komunikacije. Aspekt implikacije u Toulminovom poimanju tvrdnje, u komunikacijskoj interakciji između pošiljatelja i primatelja poruke (govorne, tekstualne), znači ujedno da intencija koju poruka nosi treba biti i shvaćena od strane primatelja, u idealnom slučaju, onako kako je to pošiljatelj poruke mislio. Implikacija podrazumijeva model manipulativne komunikacije u kojoj pošiljatelj šalje svoju poruku primatelju s namjerom da njome utječe na promjenu primateljevih vjerovanja. U našem radu ćemo, na primjerima tekstova iz slovenskog i hrvatskog osnovnoškolskog udžbenika geografije, pokušati prepoznati inferencijalni model komunikacije. Čini se da proizvođači diskursa, u koje spadaju i obrazovne institucije, ili konkretnije sastavljači udžbenika, konstruiraju tekstove koji recipijentima, tj. učenicima prenose i određena ideološka vjerovanja. Kada su u pitanju udžbenici, tvrdnje ili uvjerenja njihovih sastavljača, prenose se uglavnom na indirektan način, tj. navodeći učenike da donose zaključke koje sastavljači udžbenika impliciraju kroz indirektne iskaze. Komunikacija između pošiljatelja i primatelja znanja, ili bolje reći, često slabih tvrdnji, tj. uvjerenja potkrjepljuju i Tomasellova istraživanja o učenju lingvističkih konstrukcija, odnosno kulturalnom učenju kod djece (1999: 147).

Razumjeti, dakle, jedan diskurs, znači razumjeti kako on komunicira s primateljima kojima je namijenjen; distribucija znanja, tj. ideoloških uvjerenja, odvija se upravo putem diskursa, i to obrazovnog. U slovenskim i hrvatskim tekstovima iz geografije osnovnoškolskih udžbenika, služeći se Toulminovim modelom argumentacije i razumijevanjem načina na koji njihovi pisci komuniciraju s recipijentima, učenicima, pokušali smo razjasniti kako se prenose kulturni i ideološki diskursi. Drugim riječima, u ovom radu ćemo (1) analizirati funkcioniranje Toulminovog modela argumentacije na osnovnoškolskom tekstu iz geografije, (1a) propitati adekvatnost korištenja osnove (*ground*), (1b) propitati relevantnost utemeljenja veze između tvrdnje i osnove (*warrant*) u argumentiranju, (1c) razmotriti koliko potpora utemeljenju veze (*support*) propituje utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (*warrant*), (1d) razmotriti koliko uvjeti ograničenja (*qualification*) i uvjeti ugovora (*rebuttal*) propituju samu tvrdnju (*claim*), te (2) Toulminov model argumentacije dovesti u relaciju prema kontingentnoj i probabilističkoj realnosti, (3) u relaciju sa supstantivnim argumentima koje Toulmin suprotstavlja formalnogičkoj argumentaciji i (4) uz analizu argumentacije analizirati ujedno i inferencijalni model komunikacije kojom diskursi prisutni u osnovnoškolskim udžbenicima geografije transferiraju učenicima određena kulturna i politička znanja.

Da bi određeni ideološki profiliran diskurs bio didaktičan, uvjet je da bude inteligibilan i da kod recipijenata, učenika, stvori povjerenje u njegove tvorce. Toulminov model argumentacije smješten je u polje neformalne logike što ne sprječava da diskurs bude razumljiv, osobito kada nam rezultati nekih suvreme-

nih istraživanja iz filozofije racionalnosti govore da se ljudi u svom praktičnom zaključivanju uglavnom ne služe logičkim pravilima (Harman, 1986).

Neformalna logika nastoji kategorizirati argumente u terminima konzekventne razlike između deduktivnih i induktivnih argumenata. Premise valjanog deduktivnog argumenta osiguravaju istinitost konkluzije (ako su premise valjane, konkluzija ne može biti lažna). Za razliku od toga, premise dobrog induktivnog argumenta stvaraju konkluziju jedino mogućom, dopuštajući mogućnost da su premise istinite a da je konkluzija lažna. U neformalnom zaključivanju, u kojemu su premise obično moguće ili plauzibilne, prije nego sigurne, deduktivni argumenti često imaju moguće ili plauzibilne konkluzije. Toulminov model argumentacije nalazi se u polju neformalne logike. Toulmin ističe uvjete mogućnosti premisa i konkluzije, odbacuje podjelu argumenata na induktivne i deduktivne i daje prednost podjeli na analitičke i substantivne argumente ili drugim, riječima na argumente koji se koriste u matematičkim i u eksperimentalnim znanostima (Toulmin, 1969: 144).

Uz ovaj opći kontekst neformalne logike, Toulminov model argumentacije možemo povezati i sa strujama u teoriji racionalnosti u koju spada i argumentacija Gilberta Harmana koji zastupa tezu da je induktivno zaključivanje jedno od osnovnih načina stjecanja znanja o svijetu i da logika ne može biti standard zaključivanja, odnosno da je priroda deduktivnih logičkih pravila različita od prirode zaključivanja jer je zaključivanje psihološki proces koji ne može poprimiti formu logike, a kada govori o zaključivanju smatra da je riječ o „modifikaciji vjerovanja“⁹ (Harman, 1986: 6).¹⁰ Upravo je Harmanova fleksibilnost vjerovanja dodirna točka s Toulminovim sustavom koji dopušta promjene vjerovanja (tvrdnji u koje možemo sumnjati na temelju uvjeta ograničenja i ugovora, tj. statističkih podataka i protuprimjera).

Slično stajalište zastupa i filozof Evans smatrajući da ne možemo izjednačavati logiku i racionalnost zbog utjecaja jezičnih faktora na zaključivanje, odnosno da je naše zaključivanje koje je ovisno o jezičnoj formi u suprotnosti s logikom koja je ovisna isključivo o sintaksi (Evans, 1982: 224). Harmanovo je pak kritiziranje usmjereno i izjednačavanju logičkih pravila (deduktivna logika) i deduktivnog zaključivanja, odnosno, on smatra da se ljudi, i to u različitoj mjeri, koriste formalnologičkim metodama mišljenja, ali da te metode ne možemo izjednačiti s mišljenjem u cjelini.

Toulmin smatra da se ljudi dosta rijetko služe formalnologičkim zaključivanjem, međutim i on se, poput Harmana, odupire strogoj normativnoj raci-

⁹ Izvornik: „reasoned change in view“ (Harman, 1986: 6)

¹⁰ Usporedba Harmanova i Toulminova odupiranja formalnoj logici, odnosno sustava racionalnosti koje razmatraju, iako nadilazi potrebe ovog seminara, čini se vrlo zanimljiva.

onalnosti koja smatra da smo racionalni jedino ako koristimo logička pravila u zaključivanju. To je zbog toga što je njegov argumentacijski model, kojim se služimo u našem praktičnom argumentiranju, postavljen kontekstualistički, odnosno, njegovom terminologijom izraženo, vezan za probabilizam, pojam koji u njegovom sustavu implicira svojevrsnu „probabilističku i kontingentnu realnost“ argumenata (Ramage, J., Callaway M., Clary-Lemon J. et al., 2009: 87). Također, kako se samim elementima Toulminova argumenta mogu, po-najprije, propitivati tvrdnja (*claim*), osnova (*ground*) i utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (*warrant*), možemo reći da se, stoga, nalazimo u domeni neke vrste skepticizma s obzirom na pouzdanost naše argumentacije. U analizi osnovnoškolskih udžbenika razmotrit ćemo važnost konteksta, odnosno probabilističkog okoliša tvrdnji, tj. uvjerenja unutar Toulminovog argumentacijskog modela.

Iako Toulmin u svojoj knjizi *The Uses of Argument* koristi pojam probabilizma koji podrazumijeva tvrdnje čija je istinitost prije kontingentna, tj. slučajna nego sigurna, prije definiranja samog probabilizma kao važnog konteksta Toulminovog modela argumentacije, treba nešto reći o pojmu kontingentnog. Ovaj se pojam u kontinentalnoj filozofiji tumači kao „slučajnost, način postojanja koje u sebi nema svoju uzročnost i nužnost“ (Bošnjak, 1989: 204), a probabilizam koji, kako Bošnjak navodi, potječe iz jezuitske prakse prihvatanja vjerojatnijeg i svrsishodnijeg unutar moralno dvojbenih i proturječnih slučajeva, označava vjerojatnost (1989: 225). Tumačenja analitičkih filozofa su slična; kao primjer nam može poslužiti definiranje kontingencije britanskog filozofa Petera F. Strawsona. On smatra da je svaka

„(...) propozicija ako njezina negacija u strogoj logici ne stvara nikakvo samoprotuslovlje pa čak i ako je njezina negacija očito lažna i ako sama činjenica njezinog iznošenja pokazuje da je ona lažna. Tako je u tom smislu kontingentno i da ikakav pojam uopće ima nekakvu upotrebu, iako nitko ne može nijekati postojanje takvih bića i upotrebu pojmova, a da time ne pokaže da je to njegovo nijekanje lažno.“(1999: 24)

Drugim riječima, ovom svojom tvrdnjom Strawson želi reći da bismo bilo koji pojam kojim se koristimo mogli shvatiti kao stvar kontingentnosti; odnosno, da je strogo gledajući kontingentno postojanje ikakvih bića (poput ljudi) koji osjećaju i misle, te da je prema tome kontingentno da bilo kakav pojam ima bilo kakvu upotrebu (iako nitko ne može, što je definitivno suprotno radikalnom skepticizmu, nijekati postojanje takvih bića i upotrebu pojmova jer bi to nijekanje bilo lažno).

Toulmin je, pak, u svojoj knjizi *The Uses of Argument* svoj model argumentacije postavio unutar probabilističke tj. kontingentne, a ne kategoričke realnosti, te strogo odvojio probabilizam od analitičke logike. Tvrdnje koje izno-

simo prije su kontingentne nego sigurne i kao takve koristimo ih u našoj praktičnoj argumentaciji. Također, i prema shvaćanju J. M. Lauer, autorice knjige *Invention in Rhetoric and Composition*, probabilizam je temelj retorike. (2004: 153) Probabilizam pretpostavlja slabu, nesigurnu premisu koja, prema Toulminu, započinje riječima kao što su „mislim, obećajem, možda“¹¹ (Toulmin, 1969: 44), a koju, nadalje, primatelji poruke, slušatelji, mogu dosta lako prihvatiti. S druge strane, smisao je i ovakvih slabih premisa utemeljiti vjerojatnu formu znanja koja odgovara posebnostima situacije, vremena i mjesta. Suvremene teorije racionalnosti imaju vrlo kompleksna tumačenja probabilizma. Primjer je tumačenje filozofa Elleryja Eellsa koji u svojoj knjizi *Rational decision and causality* detaljno razrađuje ovaj pojam, dovodeći ga u vezu sa subjektivno očekivanom korišću, odnosno Bayesovim teoremom, tj. racionalnošću ljudskih vjerovanja koja mogu biti prezentirana kroz naše subjektivno pridavanje razine vjerojatnosti propozicijama, događajima i sl. (vidi Eells, 1982).

Osim važnosti probabilizma, za shvaćanje Toulminova modela argumentacije, važno je spomenuti i njegovu ideju da je argument kojim se služimo u našem praktičnom argumentiranju ovisan o području u kojemu se nalazi¹². Ovim terminom Toulmin referira na elemente argumenta koji se mijenjaju u ovisnosti o kontekstu. Stoga su kriteriji koje koristimo kako bi procjenjivali argumente uvijek elementi ovisni o području, dok je snaga kvalifikacije pojmova neovisna o području za koje je argument vezan. Toulmin zastupa tezu da nijedno područje argumenata nije inherentno logičnije od nekog drugog područja (1969: 33).

Dakle, argumenti čije su tvrdnje ili konkluzije tek vjerojatne, moguće, treba tretirati unutar domene ovisnosti o području, odnosno o kontekstu, a to znači u ovisnosti o posebnostima situacije, vremena i mjesta u kojima argument, određena retorika ili diskurs nastaje. Možda je najeklatantniji primjer važnosti povijesnog, kulturalnog i situacijskog konteksta koji navodi Derek Edwards objašnjavajući lakoću kojom je „neobrazovani“ rob mogao shvatiti Pitagorin teorem njegovim poznavanjem diskursa u kojem su svi mogli imati takva znanja iz geometrije, zbog čega je onda i jasnije zašto Sokratova pitanja već u sebi impliciraju odgovore budući da s pitanjem dijele istu propoziciju (1997: 33-37).

Komplementarno probabilizmu je i Toulminovo shvaćanje da se ljudi služe supstantivnim zaključivanjem. Toulmin, naime, u svojoj knjizi *The Uses of Argument* postavlja distinkciju između analitičkog i supstantivnog argumenta. No, ta distinkcija nije korespondentna podjeli na formalno valjane i formalno nevaljane argumente, budući da i analitički argumenti mogu biti izraženi na formalno nevaljani način (Toulmin, 1969: 125-126). Drugim riječima, analitički argumenti su nužni, konkluzivni, a supstantivni su tek mogući, promjenjivi, ne-

¹¹ Izvornik: “I know, I promise, Probably“ (Toulmin, 1969: 44)

¹² Izvornik: „field-dependent“ (Toulmin, 1969: 33)

konkluzivni.¹³ Stoga, supstantivni argumenti ne mogu biti ništa više nego samo visoko vjerojatni. Primjer kojeg Toulmin navodi ima svrhu pokazati da se ljudi više služe supstantivnim nego formalnologičkim zaključivanjem, i to ne samo u tehničkim znanostima, nego i u svom svakodnevnom praktičnom argumentiranju. Riječ je o primjeru razgovora između Sherlocka Holmesa i njegovog pomoćnika Watsona, odnosno obraćanje Sherlocka Holmesa Watsonu: “Dakle, moj dragi Watsone, *samo je* Joseph Harrison *mogao* ukrasti Pomorski ugovor“ ili „Zaključujem da kradljivac *mora biti* netko iz kuće.“ (Toulmin, 1969: 128)¹⁴ Primjer pokazuje da nam, uz oslanjanje na ne-analitičke standarde zaključivanja i postavljanje ne-analitičkih utemeljenja između osnove argumenta i tvrdnje, upravo i sama evidencija vrlo često može sugerirati prihvatljive zaključke unutar našeg „retoričkog razmišljanja“¹⁵. Evidencija je uvijek potvrda našim argumentima, koliko god je ona, ponekad, u posebnostima vremenskih perioda, mjesta i prevladavajućih diskursa, neočigledna ili „nevjerojatna“ (na primjer, priče koje je Marco Polo ispričao na povratku u Veneciju su bile istinite, koliko god su njegovim suvremenicima tada mogle biti nevjerojatne¹⁶).

Kada je riječ o diskursu osnovnoškolskih udžbenika iz geografije koji se u određenoj mjeri mogu oslanjati na povijest, snaga svjedočanstva oskudnih materijalnih izvora i evidencije, nadomješta se povjerenjem u autoritete obrazovnih institucija iza kojih tada može stajati ideološko cenzuriranje povijesnih činjenica ili njihovo subjektivno procjenjivanje.

U poglavlju koje slijedi pokušat ćemo primijeniti Toulminov model argumentacije na tekstu iz slovenskog osnovnoškolskog udžbenika geografije. Putem analize teksta („Između brežuljaka i ravnica“¹⁷) pokušat ćemo opisati širi, ideološki diskurs obrazovnih institucija.

„IZMEĐU BREŽULJAKA I RAVNICA

U Panonskim krajevima najčešći su nizinski tereni, pa većina površine ne doseže 400m nadmorske visine. Granice s drugim slovenskim pokrajinama

¹³ Možda bismo, zbog boljeg razumijevanja Toulminove razlike između analitičkih i supstantivnih argumenata, mogli povući analogiju s Kantovom podjelom na analitičke (a priori), tj. logičke sudove (logička pravila npr.) i sintetičke (a posteriori), tj. iskustvene sudove (npr. matematičke istine). Analitički sudovi su nužni, istiniti bez dokazivanja, dok su sintetički iskustveni i potrebno ih je iskustveno dokazati.

¹⁴ Izvornik: “‘So you see, my dear Watson, it *could only* have been Joseph Harrison who stole the Naval Treaty’ or ‘I concluded that the thief *must* be somebody living in the house.’” (Toulmin, 1969: 128)

¹⁵ Izvornik: „rhetorical reasoning“ (Lauer, J.M., 2004: 68)

¹⁶ Više o relaciji između probabilizma i evidencije vidi kod Toulmina (1969: 50-51).

¹⁷ Izvornik: „Med gričevji in ravninami“

neizrazite su i teško odredive, stoga govorimo o prilično širokom prijelaznom pojasu. Središnja razgraničavajuća crta ipak je razdjelnica između viših brda i nižih brežuljaka, iako zadnji ostaci istočnih Karavanka s Bočem, Donačkom gorom i Macljem sežu sve do Panonskih krajeva. Tako su Panonske pokrajine Slovenije prijelazno područje iz puno viših Alpskih i Predalpskih predjela u nisku i ravnu Panonsku kotlinu.

Panonsku Sloveniju sastavljaju sljedeće veće pokrajine: Goričko, Pomurska ravnina, Lendavske gorice, Slovenske gorice, Dravsko i Ptujsko polje, Dravinjske gorice, Haloze, Celjska kotlina, Kozjansko i Krška kotlina.

Južno od tromeđe Austrije, Mađarske i Slovenije leži najsjevernija slovenska pokrajina Goričko. Slovenska nacionalna granica tamo ide preko državne granice u Mađarsku gdje žive Porabski Slovenci. Brežuljkasta pokrajina koju stanovnici nazivaju Gorički bregi u prošlosti je bila jedna od najviše poljoprivrednih pokrajina u Sloveniji, iako uvjeti za poljoprivredu nisu dobri. Ravnica ima malo, zemlja je isprana i zato slabo rodi. Još je najviše razvijeno stočarstvo i voćarstvo, vinogradarstva ima jako malo. Budući da su posjedi dosta raskomadani, manja imanja nisu smogle modernizaciju, stoga se pojavila tzv. poljoprivredna prenaseljenost. To znači da se s obzirom na dane prirodne mogućnosti na tom području previše ljudi preživljavalo poljoprivredom. Seljaci su svoj položaj pokušali poboljšati sezonskim radom u inozemstvu, osobito u Austriji, i iseljavanjem. Poljoprivreda je zato u popriličnoj mjeri još uvijek tradicionalna, a što je povoljno utjecalo na pokrajinu, pa je ostala nedirnutu. Iako za Goričko vrijedi da je najslabije razvijena i najviše udaljena slovenska pokrajina, dobro očuvana njezina prvobitnost je njezina najbolja popudbina za budućnost.

Lendavske gorice leže tik uz državnu granicu, pa se u Sloveniju pružaju iz Mađarske kojoj pripada njihov najveći dio. Središte ove najmanje vinorodne pokrajine u Sloveniji je grad Lendava. Da pokrajina leži na granici potvrđuje također područje nacionalne izmiješanosti, na kojemu pored Slovenaca također žive i Mađari.

Dodatak „gorice“ u imenu pokrajine u Panonskoj pokrajini ima slično značenje kakvo ima ime „brda“ u Primorskoj pokrajini. Oba imena su sinonimi za vinorodne krajeve koji su nastali na sličnim stijenama, ali u različitim klimatskim uvjetima.¹⁸ (Udžbenik geografije)

¹⁸ Izvornik: „V Panonskih pokrajinah je najpogostejši nižinski svet, saj večina površja ne doseže 400 m nadmorske višine. Meje z drugimi slovenskimi pokrajinami so neizrazite in težko določljive, zato govorimo o dokaj širokih prehodnih pasovih. Osrednja razmejitvena črta pa je vendarle ločnica med višjimi hribovji in nižjimi gričevji, čeprav zadnji ostanki vzhodnih Karavank sežejo z Bočem, Donačko goro in Macljem vse do Panonskih pokrajin. Tako so Panonske pokrajine Slovenije prehodno območje iz veliko višjih Alpskih ter Predalpskih pokrajin v nizko in ravno Panonsko kotlinu. Panonsko Slovenijo sestavljajo naslednje večje pokrajine: Goričko, Pomurska ravnina, Lendavske gorice, Slovenske gorice, Dravsko in Ptujsko polje, Dravinjske gorice, Haloze, Celjska kotlina, Kozjansko in Krška kotlina. Južno od

U navedenom tekstu pokušali smo prepoznati sljedeće elemente Toulminovog argumenta:

Tvrđnja (claim): (Prirodna) granica između Panonskih krajeva i drugih slovenskih pokrajina je vrlo široka i neodređena.

Osnova za tvrdnju (ground): U Panonskim krajevima prevladavaju nizinski tereni.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove za tvrdnju (warrant): Kada u nekoj državi podijeljenoj u pokrajine imamo nizinske terene, tada je **teško odrediti**¹⁹ granicu između te pokrajine u kojoj su nizinski tereni i drugih pokrajina.²⁰

tromeje med Avstrijo, Madžarsko in Slovenijo leži najsevernejša slovenska pokrajina Goričko. Slovenska narodnostna meja tam sega prek državne meje na Madžarsko, kjer živijo Porabski Slovenci. Gričevnata pokrajina, ki jo domačini imenujejo Gorički bregi, je bila v preteklosti ena izmed najbolj kmetijskih pokrajin v Sloveniji, čeprav razmere za kmetovanje niso dobre. Ravnine je malo, prsti so izprane in zato slabo rodovitne. Še najbolj razvita sta živinoreja in sadjarstvo, vinogradov je zelo malo. Ker je posest zelo razdrobljena, majhne kmetije niso zmogle posodabljati pridelave, zato se je pojavila t. i. kmetijska prenaseljenost. To pomeni, da se je glede na dane naravne možnosti na območju pokrajine preveč ljudi preživljalo s kmetijstvom. Kmetje so svoj položaj skušali izboljšati s sezonskim delom v tujini, predvsem v Avstriji, in z izseljevanjem. Kmetijstvo je zato v precejšnji meri še vedno tradicionalno, to pa je ugodno vplivalo na pokrajino, saj je ostala nedotaknjena. Čeprav velja Goričko za najmanj razvito in najbolj odmaknjeno slovensko pokrajino, je prav njena ohranjena prvobitnost najboljša popotnica za prihodnost. Lendavske gorice ležijo tik ob državni meji, saj se v Slovenijo razširjajo iz Madžarske, ki ji pripada njihov največji del. Središče najmanjše vinorodne pokrajine v Sloveniji je mesto Lendava. Da pokrajina leži ob meji, potrjuje tudi narodnostno mešano ozemlje, na katerem poleg Slovencev živijo tudi Madžari. Dodatek »gorice« k imenu pokrajine ima v Panonskih pokrajinah podoben pomen, kot ga ima ime »brda« v Primorskih pokrajinah. Obe imeni sta sinonim za vinorodne pokrajine, ki so nastale na podobnih kamninah, vendar v različnih podnebnih razmerah.” (Udžbenik geografije)

¹⁹ Izrazi „teško odrediti“, prema Toulminovom modelu argumentacije, predstavljaju ograničenje, odnosno mjeru svjedočanstva na temelju snage utemeljenja veze i jačine osnove za tvrdnju (qualifier), odnosno ograničavaju primjenu tvrdnje. Upravo zato možemo se pitati o relativnosti utemeljenja veze: odnosno, postaviti pitanje što znači „teško odrediti“, tj. kada je uopće moguće „lako odrediti“ prirodnu granicu između teritorija? Možemo postaviti i pitanje (ukoliko pretpostavimo da ih je lako odrediti), što impliciraju prirodne granice između teritorija (odvajanje društvenih zajednica, nacionalne granice?). Na temelju ograničenja mogli bismo reći da ovdje imamo potvrdu da se argumentacija u tekstu odnosi na probablističku, tj. kontingentnu, a ne kategoričku realnost. Konkretno, to znači da ograničenje koje ovdje imamo direktno propituje tvrdnju da je (prirodna) granica između Panonskih krajeva i drugih slovenskih pokrajina vrlo široka i neodređena. Također, ovaj primjer potvrđuje nam da Toulminov model argumentacije pokazuje da se ljudi više služe neformalnim, tj. substantivnim (vezanim za evidenciju), a ne formalnoličkim razmišljanjem.

²⁰ U ovom primjeru bismo, na prvi pogled, mogli reći da imamo argumentaciju koja slijedi pravila logičkog silogizma, odnosno reducirani Toulminov argument ili, prema

Tvrdnja (claim): Granice između pojedinih slovenskih (drugih rubnih geografskih) područja nisu izrazite.²¹

Ograničenje (qualification): Bez obzira na prirodnu nemogućnost utvrđivanja granica u nekim područjima, u takvim područjima granice se konstruiraju putem političkih ili ekonomskih razloga.²²

Uvjeti ugovora (rebuttal): Ali i bez obzira na prirodnu raznolikost i mogućnost geografskog utvrđivanja granica, granice se konstruiraju putem političkih ili ekonomskih razloga.

Tvrdnja (claim): Mali brežuljci u Panonskim krajevima razdvajaju visoke alpske i predalpske predjele i nisku Panonsku kotlinu.

Osnova (ground): U Panonskim krajevima ne postoje samo nizinski tereni.²³

Ramage, J., Callaway M., Clary-Lemon J. et al., „data-warrant-conclusion”/”evidence-reason-conclusion” (2009: 88). Odnosno (1. p; 2. ako p, onda q; ∴.q):

Propozicija 1 (osnova za tvrdnju): U Panonskim krajevima prevladavaju nizinski tereni.

Propozicija 2 (utemeljenje veze između tvrdnje i osnove za tvrdnju): Kada u nekoj državi podijeljenoj u pokrajine imamo nizinske terene, tada je teško odrediti granice između te pokrajine u kojoj su nizinski tereni i drugih pokrajina.

∴. **(Konkluzija; tvrdnja):** Prirodna granica između Panonskih krajeva i drugih slovenskih pokrajina je vrlo široka i neodređena (nejasna).

Međutim, ovako postavljen argument ne dopušta nam mogućnost da se P2 razlog (reason) konvertira u utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant); osim toga konkluzija (q) implicira da je nešto drugo (a ne samo geografska situacija) razlog zašto je teško odrediti granicu između pokrajina.

²¹ Implicitna tvrdnja.

²² Ili jednostavni logički silogizam:

Propozicija 1 (osnova za tvrdnju 1): Gorički bregi slovenske pokrajine Goričko su brežuljkasto područje.

Propozicija 2 (utemeljenje veze između tvrdnje i osnove za tvrdnju 1): Ponekad unatoč mogućnosti utvrđivanja prirodne granice između krajeva, nacionalna i državna granica ne ovisi o njima.

Konkluzija (tvrdnja 1): Slovenska nacionalna granica najsjevernije slovenske pokrajine Goričko proteže se preko slovenske državne granice u Mađarsku.

²³ Uz konstruirani argument, u tekstu je uočljiv protuargument, odnosno iznimka za tvrdnju (rebuttal). Protuargument tvrdnji da u Panonskim krajevima prevladavaju nizinski tereni, pa je granicu s drugim pokrajinama teško utvrditi je da u Panonskim krajevima ipak postoje i brežuljkasta područja putem kojih je moguće utvrditi prirodnu granicu s drugim slovenskim pokrajinama. Iznimka za tvrdnju (rebuttal) je sama po sebi već argument (novi), odnosno možemo ga shvatiti kao novu tvrdnju (claim): Mali brežuljci u Panonskim pokrajinama razdvajaju visoke alpske i predalpske predjele i nisku Panonsku kotlinu. Ako bismo ovu iznimku za tvrdnju (rebuttal) promatrali kao novu tvrdnju (claim), tada bismo mogli uočiti da ona ima i osnovu (U Panonskim krajevima postoji središnja razgraničavajuća razdjelnica između viših i nižih brežuljka), utemeljenje veze (Prirodne granice između pokrajina, kao u ovom konkretnom slučaju, mogu odrediti mali brežuljci.) i novu iznimku za tvrdnju (Iako zadnji ostaci istočnih Karavanka s Bočem, Donačkom gorom i Macljem sežu sve do Panonskih krajeva.). Ovaj protuargument nam potvrđuje da u Toulminovu modelu argumentacije možemo pronaći mjesta za tumačenje konkluzije kontekstualno,

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): Priroda je tako uređena da i male geografske raznolikosti pomažu u jasnom odvajanju područja.

Potpora za utemeljenje veze (support): (Ipak) možemo povući prirodnu granicu između Panonskih krajeva i drugih slovenskih pokrajina.²⁴

Tvrđnja (claim): Slovenska nacionalna granica najsjevernije slovenske pokrajine Goričko proteže se preko slovenske državne granice u Mađarsku.

Osnova za tvrdnju (ground): Panonska Slovenija je dio Slovenije koji se sastoji od puno manjih pokrajina.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): Ponekad se, od nekad jedinstvenog teritorija, koji se sastoji od rascjepkanih područja, jedan dio područja može nalaziti u susjednoj državi.

Potpora utemeljenju veze (support): Čitava Slovenija je dosta rascjepkana zbog gospodarskih i političkih razloga.

Tvrđnja (claim): Gorički bregi su u prošlosti bili jedno od najboljih poljoprivrednih područja.

Osnova za tvrdnju (ground): Na Goričkim bregima uvjeti za poljoprivredu nisu dobri.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): U prošlosti je država više brinula, društvo je bilo drugačije ustrojeno ili zbog nekih drugih razloga (nije navedeno kojih), Gorički bregi su bili jedno od najboljih poljoprivrednih područja.

Tvrđnja (claim): U prošlosti je država mjerama prevelikog navodnjavanja (melioracije), dovela do ispiranja tla i pogoršavanja poljoprivrednih uvjeta.

Osnova (ground): Na Goričkim bregima zemlja je isprana.

Tvrđnja (claim): I kada uvjeti za poljoprivredu u nekoj pokrajini nisu dobri, država treba poduzeti gospodarske mjere da toj pokrajini pomogne.²⁵

Osnova (ground): Gorički bregi nalaze se na rubnom dijelu Slovenije (idu preko granice u Mađarsku gdje žive Porapski Slovenci).

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): Država često nedovoljno brine o svojim rubnim dijelovima i ne nalazi u njima dovoljno interesa.

empirijski (supstantivni argument), jer imamo svojevrsnu kontradikciju u pitanju („Može se utvrditi.“ i „Ne može se utvrditi granica kada imamo nizinske krajeve.“), što nas navodi na socijalno-politički kontekst određivanja granica.

²⁴ Potpora za utemeljenje veze (support) služi kao legitimacija utemeljenja veze (warrant), njegova potvrda („ako imamo nizinske terene teško utvrđujemo granicu između te pokrajine i drugih pokrajina, no kada imamo neravne površine kao što su brežuljci tada je moguće utvrditi granicu“). Upravo na temelju potpore utemeljenju veze koja ima činjenički status možemo govoriti o validnosti naših argumenta.

²⁵ Implicitna tvrdnja.

Potpora utemeljenju veze (support): Na graničnim područjima najčešće je naseljeno miješano stanovništvo (domaće i stanovništvo iz susjedne zemlje).

Tvrdnja (claim): Gorički bregi slovenske pokrajine Goričko su brežuljkasto područje (i moguće je utvrditi prirodnu granicu).

Osnova za tvrdnju (ground): Porapski Slovenci žive u Mađarskoj.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove za tvrdnju 2 (warrant 2): Dio svake nacije uz granično područje s drugom državom, ponekad živi u drugoj državi zbog državnopolitičkih razloga koji su određivali državnu granicu (bez obzira na prirodnu granicu ili nacionalnu granicu, odnosno nacionalnu većinu koja živi na tom području).

Potpora utemeljenju veze (support): Politički (povijesni) razlozi odredili su državnu granicu između Mađarske i Slovenije na prostoru Goričke pokrajine na kojemu žive i Porapski Slovenci koji tvore slovensku nacionalnu granicu unutar mađarske države.²⁶

Tvrdnja (claim): Uvjeti za poljoprivredu na Goričkim bregima nisu dobri.

Osnova (ground): Zemljište je raskomadano (dijeljenjem u obitelji).

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove: Da se nije dogodilo dijeljenje zemljišta, modernizacijom su se mogli stvoriti bolji uvjeti za poljoprivredu.

Potpora utemeljenju veze (support): Gorički bregi i Lendavske gorice su među najplodnijim (najperspektivnijim) dijelovima Slovenije, a dijelom se protežu u Mađarsku.

Tvrdnja (claim): Na područjima Goričkih brega jako dobro uspijavaju stočarstvo i voćarstvo, a vinogradarstva je malo.

Osnova (ground): O tome nam govore proizvodi od kojih živi tamošnje stanovništvo.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove: Dobro uspijevaju one grane poljoprivrede koje zahtijevaju malo pažnje, a slabo one koje zahtijevaju modernizaciju i interes i intervenciju države.

Tvrdnja (claim): Da zemljište nije raskomadano i da postoji modernizacija, područje Goričkih brega bi bilo među najbogatijima u Sloveniji.

Osnova (ground): Gorički bregi su sada zapušteni.

Tvrdnja (claim): Radno aktivno stanovništvo Goričkih brega ili je iseljeno ili sezonski radi u inozemstvu pa se ne može u potpunosti posvetiti poljoprivredi.

Osnova (ground): Kako su zemljišta raskomadana, u suvremenosti se pojavila poljoprivredna prenaseljenost.

²⁶ I ova tvrdnja, budući da je skrivena, može se protumačiti kao implikacija koju tekst sugerira, a ona je, prema Toulminu, jedna od važnih sastavnica argumenta.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): Kada država ne pomaže pokrajinama da poboljšaju uvjete za poljoprivredu, nestaje poljoprivrede ili dolazi do iseljavanja.

Tvrdnja (claim): Lendavske gorice i Gorički bregi bi mogli biti jednako razvijeni (jer su vinorodni).

Tvrdnja (claim): Ekološki dobro očuvano Goričko najbolji je zalag za budućnost ove pokrajine.

Osnova (ground): Gorički bregi su ekološki očuvani (jer nije bilo uništavanja okoline modernim tehnologijama).

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): U budućnosti će dobro gospodariti pokrajine koje su ekološki očuvane.

Toulminov model argumentacije primijenit ćemo i na tekstu iz hrvatskog osnovnoškolskog udžbenika geografije. Iz triju kraćih primjera izdvojenih iz većih diskursnih jedinica analizirat ćemo diskurs hrvatskih obrazovnih institucija, kao reprezentant političkog diskursa usmjerenog nacionalnom osvještavanju.

Tekst iz primjera 1 uzet je iz jednog od nekoliko postojećih udžbenika geografije važećih u Hrvatskoj.

Primjer 1

„KULTURNA BAŠTINA

Temelj opstojnosti svakoga naroda nije samo očuvanje njegove prirodne ni kulturne baštine, nego i opstojnost jezika. U 21. stoljeću, u doba globalizacije, cjelokupno čovječanstvo izloženo je anglizaciji, odnosno amerikanizaciji (nametanju engleskoga jezika i američke kulture).“

I u ovom primjeru bismo, kao u nekima koje smo analizirali unutar slovenskog udžbenika, mogli reći da imamo argumentaciju koja slijedi pravila logičkog silogizma, odnosno, 1. p; 2. ako p, onda q; ∴q:

Propozicija 1 (osnova za tvrdnju): Temelj opstojnosti svakog naroda (Hrvata) je očuvanje jezika (hrvatskog).

Propozicija 2 (utemeljenje veze između tvrdnje i osnove za tvrdnju): Kada se neki jezik i neka kultura (engleski, američka) globalno nameću, ostali jezici nestaju.

∴ **(Konkluzija; tvrdnja):** Nestankom jezika (hrvatskog), nestaje narod (Hrvati).

Tvrdnja (claim): Temelj opstanka svakoga naroda (uz očuvanje njegove prirodne i kulturne baštine) je opstanak jezika.

Osnova (ground): Nestankom hrvatskog jezika nestat će i Hrvati.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): Svakom pojedinom narodu pripada jedan jedinstveni jezik (Hrvatima hrvatski, Srbima srpski, Talijanima talijanski, Englezima engleski).²⁷

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove 2 (warrant 2): Svaki narod (oduvijek) ima svoju prirodnu (državne granice) i kulturnu baštinu.

Osnova (ground): Hrvati oduvijek imaju (unutar ove, danas postojeće državne granice) svoju prirodnu i kulturnu baštinu.

Potporna utemeljenju veze (support): Jezik je osnovno obilježje nacionalnog identiteta nekog naroda.

Uvjeti ugovora (rebuttal): Uz jezik, i neke druge kategorije stvaraju nacionalni identitet.

Ograničenje (qualification): Čitavom svijetu nameću se engleski jezik i američka kultura.

U primjeru 2 imamo argumentaciju o „prirodno“ zadanom kulturnom identitetu Hrvata, iako nije jasno u čemu je razlika između pojma „civilizacija“ i „uljudba“.

Primjer 2

„CIVILIZACIJA - uljuđenost, uljudba. Ukupnost umijeća i znanja, običaja i nazora u razvijenim ljudskim zajednicama (suprotnost barbarstvu). Skup materijalnih i duhovnih stečevina (npr. helenistička).

ULJUDBA - ukupnost društvenih, vjerskih, duhovnih, znanstvenih, tehničkih i umjetničkih dobara svojstvenih jednom narodu, što se prenosi odgojem i obrazovanjem. **Grb, zastava i himna** - državni simboli. **Autor teksta hrvatske himne** „Lijepa naša“ je Antun Mihanović, a uglazbio ju je Josip Runjanin“ (str. 21).

Tvrdnja (claim): Svakom narodu je svojstvena neka skupina društvenih, vjerskih, duhovnih, znanstvenih, tehničkih i umjetničkih dobara.

Osnova (ground): Svaki narod stvara samo sebi svojstvena društvena, vjerska, duhovna, znanstvena, tehnička i umjetnička dobra.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): Svaki narod ima svoj kulturni identitet (dva različita naroda ne smiju imati isti kulturni identitet).²⁸

²⁷ Kod ove generalizacije imamo sljedeći problem: naime, što je s nacijama koje nemaju „svoj“ jezik, tj. dijele ga s drugim nacijama (npr. engleskim jezikom ne pričaju samo Englezi, nego i Amerikanci, Kanađani itd.)?

²⁸ Osobito je u hrvatskom udžbeniku zamijećeno shvaćanje identiteta (nacionalnog i kulturnog) kao fiksne i nepromijenjive kategorije.

Potpora utemeljenju veze (support): Odgoj i obrazovanje uče pojedine pripadnike nekog naroda svim njezinim dobrima.

U primjeru 3, koji skriva metaforu „posude“ imamo izražen osjećaj nacionalne ugroženosti od „vanjskog“ neprijatelja.

Primjer 3

„OBLIK TERITORIJA

Hrvatska ima poseban odnosno neobičan oblik teritorija. Prema izgledu takav oblik nazivamo **hrvatska potkova ili lûk**. Takav je oblik ponajprije posljedica Osmanlijskog prodora u srednjem vijeku, ali i političkih dogovora nakon II. svjetskog rata kada je Hrvatska izgubila Srijem i Boku kotorsku, a vratila neka svoja prije izgubljena područja, kao što su Istra, Rijeka, Zadar i neki jadranski otoci. Takav oblik teritorija otežava prometnu povezanost i zahtijeva velika ulaganja u prometnu infrastrukturu, a velika dužina granice stvara teškoće u obrani zemlje“ (str. 32).

Tvrdnja (claim): Hrvatska ima poseban odnosno neobičan oblik teritorija zbog političke povijesti.

Osnova (ground): Hrvatska je izgubila puno prijašnjeg teritorija.

Utemeljenje veze između tvrdnje i osnove (warrant): Kroz čitavu povijest (vjerojatno se misli na doseljenje Hrvata u 7.st.) vanjski neprijatelji, osobito susjedi, su stalno ugrožavali Hrvatsku i otimali joj njezine dijelove.

Uvjeti ugovora (rebuttal): Hrvatska je vratila Istru, Rijeku, Zadar i neke jadranske otoke.

Ograničenje (qualification): Današnje granice nisu rezultat samo nasilnih otimanja nego i političkih dogovora.

Literatura

BOŠNJAK, B. (1989). *Filozofija: uvod u filozofsko mišljenje i rječnik*. Zagreb: Naprijed

DURANTI, A. (1997). *Linguistic anthropology*. Cambridge: Cambridge University Press

EDWARDS, D. (1997). *Discourse and Cognition*. London: SAGE Publications

EELLS, E. (1982). *Rational decision and causality*. Cambridge: Cambridge University Press

EVANS, J. St B.T. (1992). *Bias and Rationality*. U Manktelow, K.I i Over, D.E (ur.) *Rationality*. London: Routledge

FOUCAULT, M. (1969) *Arheologija vednosti*. Ljubljana: Studia humanitatis

- HARMAN, G. (1986). *Change in View: Principles of Reasoning*. Cambridge, MA: The MIT Press
- LAUER, J.M. (2004). *Invention in Rhetoric and Composition*. Indiana: Parlor Press and The WAC Clearinghouse
- LEVINSON, S.C. (1993) *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press
Oxfordski filozofski rječnik (1999). Simon Blackburn (ur.). Novi Sad: Svetovi
- RAMAGE, J., Callaway M., Clary-Lemon J., Waggoner Z. (2009). *Argument in Composition*. Indiana: Parlor Press and The WAC Clearinghouse
- SPERBER D., Wilson D. (1986) *Relevance: Communication and Cognition*. Blackwell Publishers Ltd.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy (2007). *Informal Logic* [online] dostupno s <<http://plato.stanford.edu/entries/logic-informal>> [10.prosinac 2009.]
- STRAWSON, P.F. (1999). *Analiza i metafizika. Uvod u filozofiju*. Zagreb: KruZak
- TOULMIN, S. (1969). *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press
- TOMASELLO, M. (1999). *The Cultural Origins of Human Cognition*. Harvard University Press

Svjetlana Ž. Janković-Paus

STEPHEN TOULMIN'S ARGUMENTATION MODEL:
COMPARATIVE ANALYSIS OF SLOVENIAN AND CROATIAN
PRIMARY SCHOOL TEXTBOOK DISCOURSE

Summary

This paper is based on Stephen Toulmin's argumentation model, which is still rather influential in the area of rhetorics and theory of communication. Six elements of his argument, which is of substantial and probabilistic nature, have been connected, tested and studied. The aims of the paper are given in the introduction – in the Slovenian and Croatian text from geography, the authors recognized various elements of Toulmin's argumentation model, and by applying it, the authors recognized the political discourse as the integral aspect of knowledge provided in educational facilities. Since the original aim of the paper was to connect the element of this argumentation model, the authors also studied to what extent the ground was adequately used in the argument, whether the connection between the ground and warrant was relevant, ditto the relevance of support and the quality

of the claim under the conditions of qualification and rebuttal. The substantial argument and probabilistic reality that Toulmin's argumentation model implies was particularly emphasized during the research. Special attention was paid to the connection between the ground and support, as well as the connection foundation as general hypothetical grounds, e.g. argumentation lines that allow the movement from the ground to the claim in an argument. Intuitively, the support is seen as an element that allows for a lot of arbitrariness, e.g. in case the connection foundation between the claim and ground in an argument is not strong enough, new arguments or new elements that support the connection are sought. The text confirmed that the connection foundation legitimizes the link between the claim and ground which are implicitly woven into the argument, as well as in the rhetorical and communication mechanism of transferring messages and knowledge from the particular social, educational and political discourse.

Key words: Stephen Toulmin's Argumentation Model, probability, substantial vs. analytical argument, discourse, communication